

گزارش نشست سوم "مسئله محیط زیست: مفاهیم، مبانی نظری و وجوه سیاسی"

پژوهشکده نظریه پردازی سیاسی و روابط بین الملل سومین نشست علمی «مبانی و بحران محیط زیست» را در تاریخ چهارم بهمن را برگزار کرد. پیرو برنامه تنظیم شده در این جلسه درباره مفهوم دینی محیط زیست مباحثی طرح شد. یکی از اعضای نشست ابتداء به بررسی منابع دینی پرداخت. به عقیده وی اساساً طرح بحث با عنوان محیط زیست در متون دینی جدید است و چنین عنوانی در گذشته مطرح نبوده است. اساساً پذیرش این عنوان در معنای دینی محل تأمل است. به نظر می‌رسد خاستگاه فکری انتخاب واژه «محیط زیست» مدرن است. وقتی انسان در فردیت متضلع می‌شود؛ هر چیزی غیر خود را به مثابه امری که بر من احاطه یافته و آزادی من را تحدید می‌کند؛ تلقی می‌شود. از این رو، طبیعت یکی از همان امور محیط بر من است، محیط بر زیست من است. در نتیجه، طبیعت به مثابه «محیط زیست» تلقی می‌شود و همین مفهوم تبدیل به کلید واژه شده است. اما در آموزه‌های اسلامی، چنین تلقی از طبیعت وجود ندارد. طبیعت محیط بر انسان نیست تا از آن محیط زیست، انتزاع شود. بلکه این انسان است که خلیفه اسلامی الأرض است. انسان بر طبیعت محیط است و نه بالعکس. بنابر این، واژه «محیط زیست» نمی‌تواند خاستگاه دینی داشته باشد. لازم است برای این واژه جایگزینی پیدا کرد. شاید واژه‌هایی مانند طبیعت، أرض، زمین، زمین زیست و أرض الحیوی مناسب باشد. در ادامه، دیگر استاد شرکت کننده بحث خود را اینگونه ارائه کرد.